

Ağır ve Tehlikeli İşlerde Mesleki Eğitim Zorunluluğu

1. GİRİŞ

Bilindiği üzere, ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılan işçilere yönelik mesleki eğitim zorunluluğu, 5763 sayılı Kanun ile 4857 sayılı İş Kanunu'nun 85. maddesinde yapılan değişiklikle mevzuatımıza giren bir düzenlemedir. Kanun değişikliğine ilişkin gerekçede, bazı işkollarındaki iş kazalarının artışıdaki temel sebeplerden birinin mesleki eğitim almadan ağır ve tehlikeli işlerde işçi çalıştırılması olduğunun görüldüğü ifade edilerek, bu işkollarında çalıştırılacak işçilere iş öncesi eğitim verildiği takdirde eğitilmiş ve kalifiye işçi çalıştırılması ve iş kazalarının önlenmesinin hedeflendiği belirtilmektedir.

4857 sayılı Kanun'un 85. maddesinde yapılan düzenlemenin iş kazası ve meslek hastalıklarının önlenmesinde katkı sağlayacağına şüphe olmamakla birlikte, söz konusu zorunluluğun getirilmesinin uygulamaya ne şekilde yansıtacağı üzerine gerekli etki analizinin yapılmadığı düşünülmektedir. Hukuki düzenleme, uygulamada iş sağlığı ve güvenliğine katkı sağlamaktan ziyade birçok belirsizliğe yol açmış bulunmaktadır. Burada öncelikle söz ko-

nusu belirsizlikler ortaya konulacak, ardından belirsizliklerin aşılması konusunda yapılan düzenlemeler ve yapılan girişimler değerlendirilecek, son olarak da sorunun çözümü konusundaki çözüm önerileri ortaya konulacaktır.

II. MESLEKİ EĞİTİM ZORUNLULUĞU NEDENİYLE YAŞANAN BELİRSİZLİKLER

1. Hukuki Düzenlemenin Yerindeliliği

Burada hukuki düzenlemenin yerindeliliğini gündeme getirerek amaçladığımız, hem 5763 sayılı Kanun ile yapılan değişikliğin çalışma hayatı açısından beklenen faydayı doğurup doğurmadığını, hem de yapılan hukuki düzenlemenin 4857 sayılı Kanun'a eklenmesinin hukuk tekniği açısından uygun olup olmadığını tartışmaya açmaktır. Önemle belirtmek gerekir ki, kanun koyucunun abesle iştiğal etmeyeceği genel kural olmakla birlikte, kanun hükümlerinin ekonomik ve sosyal alanda sorunlar doğurması halinde eleştirilmesi gelecekte benzeri sorunların yaşanmaması açısından önem taşımaktadır.

a. Çalışma Hayatı Açısından Yerindelik

Öncelikle yapılan düzenlemede iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri ile mesleki eğitim, bir bütün olmakla birlikte, herhangi bir işe ilişkin olarak karşılaşılan risklerin önlenmesinde asıl etkiyi doğuran ve iş kazaları ile meslek hastalıklarının önlenmesinde asıl başarı sağlayan hususun, iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri olduğu gözden kaçırılmaktadır. Özellikle ülkemiz gibi mesleki eğitim alanında sorunların halihazırda çözülemediği, işgücü piyasasındaki ihtiyaçların yeterince karşılanmadığı, formal mesleki eğitimin belirli meslekler için sınırlı kaldığı bir ülkede, iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin sorunların getirilen mesleki eğitim zorunluluğu ile çözüleceğini beklemek hayatın olağan akışına aykırı bir yaklaşımdır.

3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu kapsamındaki mesleklere yönelik müfredatlarda iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin güncel ve uygulamaya yönelik bilgilerin yer alıp almadığının tespiti de önem taşımaktadır. İş sağlığı ve güvenliği konularına mesleki eğitim programlarında yeterince yer verilmediği aşıkâr olup, özellikle mesleki eğitimle ilgili kurum ve kuruluşların hazırladıkları metinlerde, 4857 sayılı İş Kanunu'nun yasaşması ile kullanılmaya başlanan "iş sağlığı ve güvenliği" kavramının "işçi sağlığı ve iş güvenliği" olarak kullanılmaya devam edilmesi, konuya ilişkin en basit güncellemelerin bile yapılmadığını ortaya koymaktadır. Mesleki eğitimde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili gereken iyileştirilmelerin yapılması da kısa vadede mümkün görünmemektedir. Zira söz konusu konuların mesleki eğitim sistemine entegre edilmesinin zor bir süreci gerektirdiği genel olarak kabul görmektedir¹.

Öte yandan müfredatta iş sağlığı ve güvenliğine yer verilmesinin, mesleki eğitim alanların gerekli formasyona sahip olmasını sağlamadığı da vurgulanmalıdır. Uluslararası alanda yapılan yorumlarda da mesleki eğitimin iş sağlığı ve güvenliği ile bağlantısının daha çok mesleki eğitimde kullanılan makine ve teçhizatların genelde günün koşullarına uygun olmamasından kaynaklanan riskler yarattığı ve mesleki eğitimde öğreticilerin gerekli iş sağlığı ve güvenliği

bilgisinden yoksun olduğu ifade edilmektedir². Mevcut koşullarda işyerlerindeki teknoloji ve süreçten yoksun eğitim materyallerinin, işyerlerinde çalışmakta olan işgücünün bilgi, beceri ve yeterliliklerinin gelişimine nasıl katkı sağlayacağı temel bir sorun olarak değerlendirilmektedir³.

Hukuki düzenlemenin yerindeliği ile ilgili bir diğer sorun da, ağır ve tehlikeli işlerde çalışan işçilerin işe giriş tarihlerine bakılmaksızın mesleki eğitim zorunluluğuna tabi tutulması durumunda, tüm işçilerin nasıl ve nerede mesleki eğitimden geçirileceği noktasında toplanmaktadır. Yapılan kanun değişikliğinde "...yapılan işle ilgili mesleki eğitim alma..." şeklinde bir kısıtlama getirildiyse de, Ağır ve Tehlikeli İşler Yönetmeliği'nde yer alan 111⁴ çeşit ağır ve tehlikeli işte istihdam edilen işçilerden mesleki eğitime sahip olmayan büyük çoğunluğunun mesleki eğitime tabi tutulmasının kısa vadede beklenmesi pek de mümkün görülmemektedir.

Nitekim ağır ve tehlikeli işlerle ilgili olarak söz konusu zorunluluğun inşaat, metal gibi sektörlerde uygulanmasının çok farklı güçlükler taşıdığı da gözden uzak tutulmaması gereken bir husustur. Özellikle inşaat sektörü ile ilgili olarak sektör temsilcilerinin verdikleri bilgilere göre, 1 milyon – 1 milyon 200 bin kişinin iyimser bir tahminle en az yarısının mesleki eğitim almadığı varsayıldığında mesleki eğitimin nasıl yapılacağı bir muamma olarak nitelenmektedir⁵.

b. Hukuk Tekniği Açısından Yerindelik

5763 sayılı Kanun ile İş Kanunu 85. maddede yapılan değişiklikle ilgili bir diğer sorun da, mesleki eğitimle ilgili söz konusu düzenlemede 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'na⁶ atf yapılmamasından kaynaklanmaktadır. Zira 3308 sayılı Kanun, mesleki eğitimle ilgili temel konuları düzenlemekte olup, mesleki eğitim zorunluluğunun 3308 sayılı Kanun ile bağlantı kurulmadan düzenlenmesi uygulamada tereddütlere yol açmıştır. 3308 sayılı Kanun'la ilişki kurulmadığı için mesleki eğitimin ne seviyede, hangi süreyle alınacak bir eğitimi kapsadığı belirsiz olarak değerlendirilmiştir⁷.

Özellikle mesleki eğitimin kapsamı 3308 sa-

yılı Kanun ile belirli meslek dallarına özgülenmiş, geri kalan dallardaki eğitimlerin ise ilgili meslek kuruluşlarınca verilmesi öngörülmüştür. Aşağıda da vurgulanacağı üzere bu durum ağır ve tehlikeli işlerde mesleki eğitim zorunluluğunu düzenlemek üzere çıkarılan Tebliğ'de de benzeri bir sorun doğmasına yol açmış bulunmaktadır.

Yapılan düzenleme ile ilgili bir diğer belirsizlik de, kanun değişikliğinin 4857 sayılı İş Kanunu'nun iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili beşinci bölümünde yapılması nedeniyle yapılacak mesleki eğitimden ne anlaşılması gerektiği noktasında ortaya çıkmaktadır. 85. maddede, yapılan değişiklikle kast edilen mesleki eğitimin nasıl olacağı, kimler tarafından verileceği konularında bir yönetmelik veya başkaca bir düzenleme çıkarılacağına dair bir hükme yer verilmemektedir⁸. Nitekim doktrinde mesleki eğitimden gerçekten o işle ilgili mesleki eğitimin mi, yoksa iş sağlığı ve güvenliği alanında mesleki eğitimin mi kastedildiği tartışılmış, düzenlemenin İş Kanunu'nda yer aldığı bölüm dikkate alındığında iş sağlığı ve güvenliğine yönelik bir mesleki eğitim olarak algılanması gerektiği sonucuna varılmıştır⁹.

Öte yandan yapılan düzenleme, Milli Eğitim Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve ilgili diğer kurum ve kuruluşlar arasında yetkiyle ilgili probleme neden olmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı yetkilileri, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu¹⁰ ve ilgili Başbakanlık Genelgesi¹¹ gereğince eğitimle ilgili konuların kendi yetki alanlarında olduğunu belirterek, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın veya diğer kurum ve kuruluşların eğitimlerle ilgili tasarrufla bulunmasının mümkün olmadığını belirtmişlerdir.

2. Mesleki Eğitim Zorunluluğu Açısından Kanun'un Yürürlük Tarihi Öncesinde Çalışanların Durumu

Ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılan işçilerin mesleki eğitim almadan çalıştırılmayacağına ilişkin İş Kanunu'nun 85. maddesinde yapılan değişiklik 1 Ocak 2009 tarihinde yürürlüğe gir-

miş bulunmaktadır. Ancak yasal düzenlemede işyerlerinde yürürlük tarihi itibarıyla çalışan işçilerin mesleki eğitim almamaları halinde ne olacağı konusuna ilişkin bir açıklık yer almamıştır.

Hükümde açıklık bulunmaması nedeniyle işyerlerinde ağır ve tehlikeli işlerde çalışan tüm işçilerin -çalışmaya başladıkları tarih dikkate alınmaksızın- mesleki eğitim zorunluluğuna tabi tutulacağı şeklinde hatalı yorumlar ortaya çıkmış, işletmelere yönelik yaptırım uygulanması tehdidi ortaya çıkmıştır. Gerçekten de hükmün lafzına bağlı kalındığında mesleki eğitim zorunluluğunun yerine getirilmemesi halinde işçinin ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılmasının mümkün olmayacağı, aksi durumda ise her işçi için 500 TL idari para cezası ödenmesi sonucu doğacağı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda işyerlerinde uzun süredir çalışan ve yaptıkları ağır ve tehlikeli işlerle ilgili olarak yeterli bilgi ve becerilere sahip olan işçiler mesleki eğitim almamış olmaları halinde bir günde "yetersiz" kişiler haline gelecek ve söz konusu işlerde çalıştırılmaları hukuken mümkün olmayacaktır¹².

Doktrinde de vurgulandığı üzere, 5763 sayılı Kanun ile getirilen zorunluluğun, ancak konuyu kısmen açıklığa kavuşturan Tebliğ'in¹³ yayımlandığı tarih olan 31 Mayıs 2009 tarihinden itibaren işe alınacak işçiler açısından geçerli olduğu kabul edilmelidir. Zira ilgili Kanun maddesi, herhangi bir ikincil norm olmaksızın doğrudan uygulanabilecek nitelikte değildir. Yükümlülüğün ne şekilde yerine getirileceği belirlenmeden, zorunluluğun geçerli olduğunu kabul etmek ve 31 Mayıs 2009 tarihi öncesinde işe alınan işçiler için belgelendirme beklemek hukuki güvenlikle bağdaşmamaktadır.

Bilindiği üzere kanunların geriye yürümezliği, evrensel düzeyde kabul gören hukukun genel ilkelerinden biri olup, Anayasa'da ifadesini bulan hukuk devletinin de gerekleri arasında yer almaktadır. Söz konusu ilkeye, Anayasa Mahkemesi'nin kararlarında da ölçü norm olarak sıkça başvurulmaktadır¹⁴. Bireylerin hukuk güvenliğini sağlamak amacıyla formüle edilen söz konusu ilke, yürürlükteki kuralların yürürlüğe girdiği tarihten sonraki dönem için uygulama kabiliyetini haiz olması, aksi belirtilmedikçe

geçmişe dönük olarak uygulanamamasını ifade etmektedir¹⁵.

Ağır ve tehlikeli işlerde mesleki eğitim zorunluluğuna ilişkin kanun hükmünün ayrıntılarını belirleyen Tebliğ'in, yayımlandığı 31 Mayıs 2009 tarihinden önce işyerlerinde çalışmaya başlamış işçiler açısından uygulanmak istenmesi, söz konusu işlerde çalıştırılan işçiler açısından kanunların geriye yürümezliği kuralının ihlal edilmesi sonucunu doğurmaktadır.

İş Kanunu'ndaki zorunluluğun işveren açısından geçerli olduğu savunulabilirse de, işçinin mesleki eğitimden geçmemiş olması veya mesleki eğitime tabi tutulduktan sonra girdiği sınavda başarısız olması, ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılan işçinin de zor durumda kalmasına sebep olmaktadır. İşverenin, bu yorum kabul edildiğinde mesleki eğitim almamış işçinin iş sözleşmesini, işi görebilme yeterliliğini kaybettiği gerekçesiyle geçerli sebeple feshetmesi işçinin zarara uğramasına yol açacaktır¹⁶.

3. Mesleki Eğitim Modülleri Oluşturulmamış Ağır ve Tehlikeli İşlerde Çalışanların Durumu

Ağır ve tehlikeli işler bilindiği üzere, 4857 sayılı İş Kanunu uyarınca çıkarılan Ağır ve Tehlikeli İşler Yönetmeliği¹⁷ ekinde yer alan liste ile tespit edilmiş bulunmaktadır. Söz konusu listede 111 iş, ağır ve tehlikeli iş olarak sayılmış olup, 5763 sayılı Kanun ile getirilen zorunluluğun varlığı bir işin söz konusu listede yer alıp almadığına göre belirlenecektir.

Ancak liste değerlendirildiği takdirde sayılan ağır ve tehlikeli işlerin, mesleki eğitimle ilgili modül ve programlarla uyum sağlamadığı göze çarpmaktadır. 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu gereği mesleki eğitim modül ve programları, Mesleki Eğitim Kurulu'nun belirleyeceği mesleklerde kullanılmak üzere hazırlanmaktadır. Söz konusu modüllerin hazırlanmasında Ağır ve Tehlikeli İşler Yönetmeliği ekinde yer alan Çizelgede sayılan işler dikkate alınmamakta, meslek sınıflandırması üzerinden değerlendirme yapılmaktadır.

Öte yandan Mesleki Eğitim Kanunu kapsamı dışındaki mesleklerde mesleki eğitimleri ilgili

meslek kuruluşlarının yürüteceği düzenlenmiş ise de, uygulamada söz konusu kuruluşların ağır ve tehlikeli işlere özgü modül ve programlar hazırladığından söz edilememektedir.

5763 sayılı Kanun ile 4857 sayılı İş Kanunu'nun 85. maddesinde yapılan değişiklik sonrasında ağır ve tehlikeli işlerde çalışan işçilerin tabi tutulacağı mesleki eğitim modüllerinin tespiti önemli bir sorun haline gelmiştir. Zira yukarıda da belirtildiği üzere formel mesleki eğitim modülleri ile ağır ve tehlikeli işler arasında bir uyum kurulmadığından, birçok işkolunda mesleki eğitim almak isteyen işçilere uygun mesleki eğitim modül ve programı bulunamamıştır.

4. Yükümlülükle Bağlantılı Diğer Belirsizlikler

Ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılan işçilerin yaptıkları işle ilgili mesleki eğitim almaları zorunluluğu ile ilgili belirsizliklerin yukarıda incelenenlerle sınırlı olduğu sonucuna varmak hatalı olacaktır. Nitekim Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) tarafından Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bildirilen yasal düzenlemede açıklık taşımadığı görülen diğer konulara aşağıda başlıklar halinde yer verilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir:

- Eğitim maliyetlerinin kime ait olacağı¹⁸,
- Eğitimde geçen sürelerle çalışma süreleri arasındaki ilişkinin nasıl kurulacağı,
- İşverenin eğitim verdirdiği işçilerin işten ayrılmaları halinde yargı kararlarında genellikle müspet karşılanmayan eğitim giderleri konusunda cezai şart konulmasının hukuki sonuçları,
- İşçilerin eğitime gönderilmesi halinde -özellikle de bunun milli eğitim mevzuatında yer aldığı gibi son derece uzun süreleri kapsaması halinde- işyerlerindeki işlerin yürütümünün nasıl sağlanabileceği,
- İşyerlerinde eğitim yapılması söz konusu olduğu takdirde ise şantiyeler gibi şehir merkezlerinden uzak ve son derece sınırlı imkânların söz konusu olduğu ortamlarda eğitim faaliyetinin nasıl gerçekleştirilebileceği,
- İnşaat gibi, bir başka işverene karşı belli süreler ve maliyetlerle karşılanacağı taahhüt

edilmiş işlerde bahse konu eğitimin yaratacağı ilave maliyet ve süre kayıplarının işveren üzerinde bırakılmasının hakkaniyetle ne ölçüde bağdaşacağı,

- Eğitim zorunluluğunu yerine getiren işverenlere örneğin sosyal güvenlik primi yahut işsizlik sigortası primlerinde indirim uygulamasına gidilmesinin öngörülmemiş olması,
- Eğitim giderlerini karşılayan işverenlere vergi ve kredi avantajları sağlanmaması.

III. BELİRSİZLİKLERİN GİDERİLMESİNE YÖNELİK ÇALIŞMALAR

1 Ocak 2009 tarihinde yürürlüğe giren 5763 sayılı Kanunun 5. maddesi ile mevzuatımıza giren ağır ve tehlikeli işlerde mesleki eğitim zorunluluğunun yol açtığı belirsizliklerin giderilmesi konusunda süreç içinde çeşitli çalışmalar yapılmış bulunmaktadır. Söz konusu faaliyetler mevzuatta yapılan değişiklikler ve diğer girişimler şeklinde tasnif edilerek incelenecektir.

1. Mevzuattaki Değişiklikler

a. Ağır ve Tehlikeli İşlerde Çalıştırılacak İşçilerin Mesleki Eğitimlerine Dair Tebliğ

Ağır ve tehlikeli işlerde mesleki eğitim zorunluluğunun yürürlüğe girdiği 1 Ocak 2009 tarihinden itibaren söz konusu yükümlülüğün uygulanabilirliği konusunda sorunlarla karşılaşılması mevzuatta açıklık sağlayacak ikincil bir düzenleme hazırlığının başlamasına neden olmuştur. Söz konusu hazırlıklar sonucunda Ağır ve Tehlikeli İşlerde Çalıştırılacak İşçilerin Mesleki Eğitimlerine Dair Tebliğ yayımlanarak yürürlüğe konulmuştur.

Ancak burada önemle vurgulanması gereken husus, Tebliğ'in zamanlama olarak hatalı şekilde çıkarılmasıdır. Zira mesleki eğitim zorunluluğuna ilişkin kanun değişikliği 26 Mayıs 2008 tarihinde yapılmasına ve 1 Ocak 2009 tarihinde yürürlüğe girmesine rağmen zorunluluğun nasıl yerine getirileceğine ilişkin ikincil düzenleme 31 Mayıs 2009 tarihine kadar çıkarılmamıştır¹⁹.

Söz konusu Tebliğ'in, hükmün uygulanabi-

lir hale getirilmesi amacıyla çıkarıldığı anlaşıl-makla birlikte geriye yönelik ceza tehdidinin doğması ihtimalini bertaraf ettiğini söylemek mümkün değildir. Tebliğ, Kanun'un yürürlük tarihinden itibaren dört ay sonra yayımlanma-sına rağmen yükümlülüğün Tebliğ'in yayımı tarihinden geçerli olacağı şeklinde bir hükme yer verilmemesi, uygulamanın ayrıntıları belir-lenmeden yükümlülüğün hayata geçirilmesi so-nucunu doğurmuştur²⁰. Konuya ilişkin özellikle işveren kuruluşlarının ısrarlı talepleri hazırlık aşamasında dikkate alınmamış, geçiş süresine metinde yer verilmemiştir.

Önemle belirtmek gerekir ki, Tebliğ'de yer alan işe alınmadan belge alınacağına ve çalış-tırılacak işçilerin belgeye sahip olacağına iliş-kin hükümler, mesleki eğitim zorunluluğun, Tebliğ'in yayımı tarihinden sonra işe alınacak veya çalışmaya başlayacak işçiler açısından aranacağına delalet etmektedir. Ancak burada açık bir geçiş süresine yer verilmediği için uy-gulamada daha önce işe alınan işçilerden ötürü ceza verilmesi yoluna gidilmesi mümkün bu-lunmaktadır.

Tebliğ, genel olarak 85. maddede yer alan mesleki eğitimin içeriğini doldurmakta olup, metinde mesleki eğitimin tanımı, mesleki eğitim alındığını gösteren belgeler ve yükümlülüğün kişi bakımından kapsamına yönelik hükümlere yer verilmektedir.

Tebliğ'in 4. maddesinde yer alan mesleki eğitim tanımının, örgün ve yaygın mesleki eğitim ile kısıtlandığı göze çarpmaktadır. Mesleki eğitim, bu tanım çerçevesinde enformel (alaylı) öğrenmeyi içermemekte ve söz konusu öğrenim süreçleri mesleki öğrenme biçimi ola-rak kabul edilmemektedir²¹. Enformel eğitimin mesleki eğitim tanımı dışında tutulması, özelli-kle işletmelerde çalışan işçilerin yaptıkları işlerle ilgili olarak edindikleri bilgi, tecrübe ve yeter-liliklerin dikkate alınmaması sonucunu doğur-maktadır.

Mesleki eğitimin belgelendirilmesi konusun-da Tebliğ ile önemli değişiklikler yapılmıştır. Tebliğin 6. maddesinin birinci fıkrası uyarınca altı bent halinde sayılan belgelere sahip olanla-rın mesleki eğitim almış sayılacağı ve belge sa-hibi olmayanların ağır ve tehlikeli işlerde çalıştı-

rılamayacağı hükme bağlanmaktadır. Maddede yer alan belgeler, 3308 sayılı Kanun kapsamındaki mesleki eğitim belgeleri, İŞKUR tarafından yürütülen işsizlere yönelik meslek edindirme, geliştirme ve değiştirme kursları sonucu verilen bitirme belgeleri, Özel Öğretim Kurumları Kanunu uyarınca verilen operatör ve sürücü belgeleri, ateşçi yeterlilik belgeleri, uluslararası kurum ve kuruluşlarca verilen ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından denklik tanınan belgeler şeklinde sayılmaktadır.

Tebliğ'in 6. maddesinin birinci fıkrasının "d" bendinde ilk dört bentte sayılan belgeler dışında kuruluş kanunlarında veya ilgili kanunlarca yetkilendirilmiş kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, eğitim amaçlı faaliyet gösteren vakıf ve dernekler ile işçi ve işveren kuruluşları veya işveren tarafından Milli Eğitim Bakanlığının onayı ile düzenlenen eğitim faaliyetleri sonucunda verilen belgelerin de yükümlülüğün yerine getirilmesi açısından geçerli kabul edileceği belirtilmektedir. "d" bendinde yer alan hüküm özellikle Milli Eğitim Bakanlığının onayının hangi kurum ve kuruluşlar için aranacağı konusunda soru işaretlerine yol açmıştır. Zira Milli Eğitim Bakanlığının onayının işçi ve işveren kuruluşları veya işveren tarafından yapılan eğitimler için aranacağı açık olmakla birlikte, bentte sayılan "kuruluş kanunlarında veya ilgili kanunlarca yetkilendirilmiş kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, eğitim amaçlı faaliyet gösteren vakıf ve dernekler" için onay aranıp aranmayacağı belli değildir.

Milli Eğitim Bakanlığının Tebliğ'deki belgelendirme esasları açısından tekele varan bir yetkiye sahip olduğu açıkça görülmektedir. Bakanlık belgelerin bir kısmını bizzat kendisine bağlı eğitim kuruluşları vasıtasıyla verirken, diğerlerinin ya onay mercii ya da denetim mercii olarak sürece dahil olmaktadır. Yalnızca Patlayıcı Madde Ateşleyici Yeterlilik Belgesi, sahip olduğu özel durum nedeniyle bu genellemenin dışında tutulmuş olup, İçişleri Bakanlığının yetkisine bırakılmıştır²². Milli Eğitim Bakanlığının onayı olmaksızın mesleki eğitim yapılması ve geçerli belge verilememesi sonucunu doğuran bu yaklaşım, çağdaş eğitim anlayışları-

nın tam aksi yönde bir gelişmeye yol açmaktadır. Günümüzde geçerli olan ve ülkemizde de önemli aşama kaydedilen yaşam boyu eğitim konseptini dışlayan bu anlayış, mevzuatta yer alan birçok düzenlemeyi de gözden kaçırmaktadır. Zira Sendikalar Kanunu uyarınca sendikaların yürüteceği faaliyetler arasında üyelerinin mesleki eğitim, bilgi ve tecrübelerini yükseltmek için çalışmak teknik ve mesleki eğitim tesisleri kurmak açıkça sayılmakta, Milli Eğitim Bakanlığının onay alınması hususunda bir düzenlemeye yer verilmemektedir²³. Bu açıdan, yükümlülüğün yerine getirilmesi konusunda özellikle Milli Eğitim Bakanlığının onayı dışında eğitim düzenlenebileceğinin kabulü gerekmektedir.

Mesleki eğitim zorunluluğu ile ilgili olarak Tebliğ'de yer alan en önemli düzenlemelerden biri de, zorunluluğun kişi olarak kapsamını belirlemeye yönelik 5. maddedeki hükümdür. Söz konusu hüküm uyarınca ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılacak işçiler, işe alınmadan önce mesleki eğitime alınacak olup, işyerinde yapılan asıl işin Ağır ve Tehlikeli İşler Yönetmeliği ekinde yer alan listedeki işlerden biri olmasına rağmen işçinin yaptığı iş ağır ve tehlikeli işler kapsamında değilse mesleki eğitim zorunluluğu aranmayacaktır. İş Kanunu'nun 85. maddesindeki "işle ilgili mesleki eğitim" ibaresini açıklığa kavuşturulan hükmün uygulanmasında 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu hükümlerinin saklı olduğu vurgulanmaktadır.

5. maddenin uygulanmasında sorunlarla karşılaşılması muhtemeldir. Zira işyerinde yapılan asıl işin ağır ve tehlikeli iş olduğu bir işyerinde ağır ve tehlikeli olmayan işlerde çalışan işçilerinin mesleki eğitim zorunluluğu açısından durumlarının netleştirilmesi, işverenin veya ilgili işverenin vekilinin konu hakkında yapacağı değerlendirmeye bağlı olacaktır.

Konuyla ilgili olarak Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS) bünyesinde gerçekleştirilen bir araştırmada zorunluluğa tabi personel sayısı belirlenmiştir. MESS tarafından üye işyerlerinde gerçekleştirilen "Ağır ve Tehlikeli İşlerde Çalışanlar İçin Mesleki Eğitim Alma ve Belgelendirme Zorunluluğu İhtiyaç Analizi" sonucunda, asıl işin ağır ve tehlikeli iş (metal

ve metalden mamul eşya imalatı) olduğu 53 iş yerinde yaklaşık 7000 işçinin zorunluluğa tabi olduğu tespit edilmiş bulunmaktadır²⁴. Söz konusu tespitin özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler açısından teknik ve yapısal sorunlar nedeniyle güçlükle yapılabileceği ve gelecekte zorunlulukla bağlantılı cezaların söz konusu olabileceği düşünülmektedir.

Tebliğ'de ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılan işçilerin gerekli belgelere sahip olup olmadıklarının iş müfettişlerince denetleneceği ve hazırlanan özlük dosyalarında mesleki eğitim alındığına ilişkin belgelerin bir örneğinin saklanacağı da hükme bağlanmaktadır.

b. Tebliğ İlişkin Değişiklik Çalışmaları

Ağır ve Tehlikeli İşlerde Çalıştırılacak İşçilerin Mesleki Eğitimlerine Dair Tebliğ'in yayımlanması ile yukarıda belirttiğimiz belirsizliklerin giderilmesi konusunda bir adım atılmakla birlikte, birçok sorunun aynen devam ettiği görülmüştür. Özellikle 31 Mayıs 2009 tarihinden önce işyerlerinde istihdam edilen işçilerin durumunun açıklığa kavuşturulmaması eleştiri konusu olmuş bulunmaktadır.

Gelen eleştiriler ve olumsuz yorumlar nedeniyle 2010 yılı Ocak ayında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından Tebliğde değişiklik yapılmasına yönelik bir çalışma başlatılmıştır. Çalışmalar çerçevesinde İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü ile Milli Eğitim Bakanlığı tarafından birer değişiklik önerisi hazırlanmış ve ilgili taraflarla paylaşılmıştır.

İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan değişiklik önerisinde, 1 Ocak 2009 tarihinden önce işe giren işçilerin, meslekteki çalışma sürelerine göre farklı belgelendirme esaslarına tabi tutulmaları öngörülmektedir. Öneride;

- 3 yıldan az (üç yıl dahil) çalışması bulunan işçilere, verilecek en az 40 - 60 saat mesleki eğitim sonucu Milli Eğitim Bakanlığının ilgili birimlerince yapılacak sınavda başarılı olmaları halinde,

- 3 yıldan fazla ve 10 yıldan az (10 yıl dahil) çalışması bulunan işçilere, Milli Eğitim Bakanlığının ilgili birimlerince yapılacak sınavda başarılı olmaları halinde,

- 10 yıldan fazla çalışması bulunan işçilere, herhangi bir şart aranmaksızın,

belge verilmesi öngörülmüştür. Söz konusu öneri, zorunluluğun ancak 31 Mayıs 2009 tarihinden itibaren geçerli olduğunu dikkate almakla birlikte, çalışanların meslekteki çalışma sürelerine göre farklı düzenleme getirmesi ve en azından 10 yıllık çalışması olanlara eğitim ve sınav olmaksızın belge verilmesine olanak sağlaması açısından olumlu karşılanmalıdır.

Çalışmalara katılan Milli Eğitim Bakanlığı temsilcilerinin sundukları öneride ise ağır ve tehlikeli işlerde çalışıp mesleki eğitim aldığını belgeleyemeyen işçilerin durumları, yapılmakta olan işin 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu kapsamında olup olmadığına göre farklı şekilde belirlenmektedir. Ağır ve tehlikeli işlerde çalışıp mesleki eğitim alındığının belgelenmemesi durumunda;

- Yapılmakta olan işin 3308 sayılı Kanun kapsamında olması halinde işçinin İl İstihdam (ve Mesleki Eğitim) Kurulu aracılığı ile mesleki eğitim merkezlerine yönlendirilmesi,

- Yapılmakta olan işin 3308 sayılı Kanun kapsamında olmaması halinde işçinin, çalıştığı işte 5 yıl ve üzeri hizmeti olduğunu belgelemesi şartıyla Tebliğ'in 6. maddede belirtilen belgeleri vermeye yetkili kurum/kuruluşlar tarafından yapılacak teorik ve pratik sınava tabi tutulması ve başarılı olması durumunda belgelendirilmesi,

- Yapılmakta olan işin 3308 sayılı Kanun kapsamında olmaması halinde işçinin çalıştığı işte 5 yıldan az hizmeti varsa, 6. maddede belirtilen belgeleri vermeye yetkili kurum/kuruluşlar tarafından verilecek yoğunlaştırılmış eğitim sonunda yapılacak teorik ve pratik sınava tabi tutulması ve başarılı olması durumunda ilgili kurumca belge verilmesi,

öngörülmektedir.

Yapılan çalışmalarda özellikle Milli Eğitim Bakanlığı yetkilileri, İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü'nün 10 yıl ve üzerinde çalışması bulunanlar için getirdiği sınav ve eğitim olmaksızın belgelendirme olanağının 3308 sayılı Kanun'a aykırı olacağını belirterek, söz konusu önerinin kabul edilemez nitelikte olduğunu vurgulamışlardır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Hukuk Müşavirliği temsilcisi ise sı-

navla belgelendirme yapılmasının kazanılmış haklara müdahale anlamını geleceğini belirterek, yapılacak yeni düzenlemede sınav zorunluluğuna yer verilmemesinin uygun olacağını belirtmiştir.

Çalışmalarda, TİSK ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) temsilcileri tarafından uygulamanın geriye yürütülmesinin hatalı olacağı belirtilerek, metinde bir geçiş süresi öngörülerek uygulamanın ertelenmesi önerisinde bulunulmuş, ancak Kanun hükmünün aksine düzenleme yapılamayacağı gerekçe gösterilerek uygulamanın ertelenmesi talebi kabul edilmemiştir.

Çalışma sonucunda Tebliğ'de değişiklik yapılmasına ilişkin olarak Tebliğ²⁵ hazırlanarak yürürlüğe konulmuştur. Söz konusu değişiklik Tebliği öncelikle 6. maddenin birinci fıkrasına Mesleki Yeterlilik, Sınav ve Belgelendirme Yönetmeliği²⁶ kapsamında verilen mesleki yeterlilik belgelerine sahip olanların İş Kanunu'nun 85. maddesi açısından mesleki eğitim almış kabul edileceği hükme bağlanmaktadır. Söz konusu düzenleme yerinde olmakla birlikte mesleki yeterlilikler sistemimizin tam anlamıyla faaliyete geçmemesi nedeniyle maddenin kısa vadede etki doğurması mümkün görünmemektedir.

9 Mart 2010 tarihli Tebliğ'de yer alan hükümlerden en önemlisi, 1 Ocak 2009 tarihinden önce işyerlerinde ağır ve tehlikeli işlerde çalışan işçilerin belgelendirilmesine yönelik özel düzenlemedir. Söz konusu düzenleme uyarınca 1 Ocak 2009 tarihinden önce Ağır ve Tehlikeli İşler Yönetmeliği kapsamına giren işlerde çalışmaya başlayan işçilere verilecek en az 32 en çok 40 saatlik eğitim sonucu düzenlenecek belgelere sahip olanlar bu Tebliğ kapsamında mesleki eğitim almış olarak kabul edilecektir. Yapılacak eğitimlerin Tebliğ'in 6. maddesinin birinci fıkrasının "d" bendinde sayılan kuruluşlar ile Milli Eğitim Bakanlığı arasında yapılacak protokoller çerçevesinde yürütülmesi öngörülmektedir. Başka bir deyişle protokol bağlanmadan 6. maddenin ikinci fıkrasındaki imkandan yararlanılması mümkün görünmemektedir.

Ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılan işçilerin 32 ila 40 saatlik eğitim sonrasında herhangi bir ölçme, değerlendirme veya sınava tabi tutulmaksızın belgelendirilmesi, genel olarak 1 Ocak

2009 tarihinden önce işyerlerinde ağır ve tehlikeli işlerde çalışan işçilerin durumunu açıklığa kavuşturması açısından olumlu olmakla birlikte, eğitime tabi tutulacak işçilerin bilgi, beceri ve yeterliliklerini dikkate almaması nedeniyle eleştiriye açık bir hüküm olarak değerlendirilebilir. Birçok sektörde yaptıkları işle ilgili olarak mesleki eğitim kurum ve kuruluşlarındaki eğitimcilerden daha güncel ve daha detaylı bilgilere sahip olan, ancak belge alamadıkları için eğitime tabi tutulacak işçilerin, bu durumda ne gibi bir fayda sağlayacakları ve Kanunun gerekçesi hatırlanırsa iş kazalarının önlenmesinde ne gibi bir katkısı olacağı soru işareti olarak karşımıza çıkmaktadır.

6. maddenin ikinci fıkrasındaki düzenleme ile ilgili bir diğer soru işareti de, uygulamayı 1 Ocak 2009 tarihinden önce işyerlerinde ağır ve tehlikeli işlerde çalışan işçilere özgülemesinden kaynaklanmaktadır. Zira söz konusu tarihten sonra mesleki eğitimin ne şekilde yapılacağına ilişkin bir düzenleme yürürlüğe konulmamıştır. Bu bağlamda mesleki eğitim zorunluluğunun, hukuki olarak konunun ayrıntılarını düzenleyen Tebliğ'in yürürlüğe girdiği 31 Mayıs 2009 tarihinde başladığı dikkate alındığında, 31 Mayıs 2009 tarihine kadar işyerlerinde ağır ve tehlikeli işlerde çalışanların da madde kapsamında değerlendirilmesi uygun olacaktır.

Yeni Tebliğ'de yer alan bir diğer hüküm de, daha önce çıkarılan Tebliğ'in 6. maddesinin birinci fıkrasının "d" bendinde değişiklik yapılmaktadır. Söz konusu hükme göre, Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilgili biriminin onayının alınması şartıyla kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, eğitim amaçlı faaliyet gösteren vakıf ve dernekler, işçi ve işveren kuruluşları ile bünyelerinde kurulu iktisadi işletmeler veya işveren tarafından düzenlenen eğitim faaliyetleri sonucunda verilen belgeler de mesleki eğitim zorunluluğu açısından geçerli kabul edilecektir. Yeni düzenlemede Milli Eğitim Bakanlığı'nın onayının hangi kurum ve kuruluşlar için aranacağı hususunda uygulamada yaşanan tereddüt²⁷ giderilmiş bulunmaktadır. Ayrıca Tebliğ ile işçi ve işveren kuruluşları bünyesinde kurulu iktisadi işletmelerin eğitim düzenleyebileceklerine yönelik değişiklik yapılmaktadır.

9 Mart 2010 tarihli Tebliğ ile “yürütme” başlıklı 9. maddede değişiklik yapılarak, Tebliğ hükümlerinin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı tarafından birlikte yürütüleceği belirtilmektedir.

2. Diğer Girişimler

Ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılacak işçilerin çalıştıkları işle ilgili mesleki eğitimden geçirilmesi konusunda mevzuatta yapılan düzenlemelerin yanı sıra özellikle protokollerin hazırlanması ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu kapsamında denklik mekanizmasından yararlanılması gibi çeşitli girişimlerde bulunulmuştur. Özellikle işletmelerin karşı karşıya kaldığı ceza tehdidinin mevcut işgücü açısından ortadan kaldırılmasına yönelik bu girişimlerde, iş dünyasını temsil eden kurum ve kuruluşların ön plana çıktığı görülmektedir.

a. Protokoller

Mesleki eğitim gibi ülke kalkınması açısından önemli bir konuda Milli Eğitim Bakanlığı ile işletmeler arasında sıkça protokoller bağtandığı bilinmektedir. Özellikle vasıflı işgücü teminine yönelik söz konusu protokoller Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki mesleki eğitimle ilgilenen çeşitli genel müdürlükler ile imzalanmaktadır²⁸.

İş Kanunu'nun 85. maddesinde 5763 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik ile gündeme gelen ağır ve tehlikeli işlerde mesleki eğitim zorunluluğuna yönelik olarak da, Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği protokollerinin yapılması yoluna gidildiği görülmektedir. Uygulamada Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası (ÇEİS)²⁹ ve TİSK tarafından Milli Eğitim Bakanlığı ile protokoller yapılmış bulunmaktadır.

TİSK ile Milli Eğitim Bakanlığı arasında 15 Ocak 2010 tarihinde imzalanan ve üç yıl süreli olan Protokol, TİSK üyesi İşveren Sendikalarına bağlı işletmelerde ağır ve tehlikeli işlerde çalışanlardan bu işlerde çalışabilmeleri için gerekli belgesi olmayanlara, belge için lüzumlu eğitimin ve belgenin verilmesini sağlamak üzere yürürlüğe konulmuştur. Milli Eğitim Bakanlığını Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'nün temsil ettiği Protokol kapsamında, özellikle

eğitim programlarının hazırlanması konusunda Mesleki Eğitim Kanunu hükümleri uyarınca işlem yapılacak olup, Mesleki Yeterlilik Kurumu tarafından standardı yayımlanmamış mesleklerle ilgili kursların içeriği ve süresinin, kursa katılacak personelin eğitim seviyesi ve niteliklerine göre TİSK'e üye işveren sendikalarının ihtiyaç ve beklentilerini karşılayacak tarzda hazırlanması öngörülmektedir³⁰.

Yukarıda da belirtildiği üzere, 31 Mayıs 2009 tarihli Tebliğ'de değişiklik yapılmasına ilişkin Tebliğ'in yayımlanması ile 1 Ocak 2009 tarihinden önce çalışmaya başlayan ve mesleki eğitimden geçmemiş işçilerin 32 – 40 saatlik eğitimlerle belgelendirilmesi ancak Protokoller vasıtasıyla mümkün olacaktır. Bu bağlamda Tebliğ'in yürürlüğe girmesi ile Protokollerin önemi büyük ölçüde artmış olup, önümüzdeki dönemde benzeri birçok protokolün imzalanması muhtemel görünmektedir.

b. Denklik Mekanizması

Mesleki eğitim zorunluluğu ile ilgili olarak gündeme gelen bir diğer konu da, 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'nun 35. maddesi kapsamında işçilerin çalışma süreleri dikkate alınarak kalfalık ve ustalık belgesi almalarının sağlanmasıdır. Söz konusu Kanun'un 35. maddesinin birinci fıkrası “Kapsamı, şartları ve süresi Bakanlıkça belirlenecek telafi eğitimine katılan ve bu eğitim sonunda yapılacak sınavlarda başarılı olan kalfa, usta ve genel lise mezunlarına, bitirdikleri meslek alanının diploması verilir.” şeklinde olup, uygulamanın esasları Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği'nde³¹ düzenlenmiştir.

Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği'nin 229 ve devamındaki maddelerde denklik esaslarına yer verilmekte olup, Yönetmeliğin 242. maddesinin ikinci fıkrasının “c” bendinde mesleki eğitim süresine göre belirlenecek sürelerle meslekleri ile ilgili bir işletmede çalıştıklarını belgelendirenler ile bir meslek dalında pratik eğitim karşılığı kabul edilen başarılı hizmet süresi çıraklık eğitimi süresinin iki katı olanlara doğrudan o meslekle ilgili kalfalık sınavına girme imkanı sağlanmaktadır.

Her ne kadar denklik mekanizmasına ilişkin esasları düzenleyen yasa hükmünde telafi eği-

timinden geçirilme şartından söz edilmekteyse de, Yönetmelik ile belirli süre çalışması olanlar için bir istisna tanındığı ve söz konusu kişilerin doğrudan sınava alındığı görülmektedir.

Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği uyarınca çalışma süresini belgelendirerek sınavla kalfalık belgesi alan işçilerin ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılmasının önünde bir engel kalmamaktadır. Zira Ağır ve Tehlikeli İşlerde Çalıştırılacak İşçilerin Mesleki Eğitimlerine Dair Tebliğ'in 6. Maddesinin birinci fıkrasında kalfalık belgesi, ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılacak işçiler için aranacak belgelerden biri olarak sayılmaktadır.

Uygulamada bazı iş dünyası kuruluşlarının, ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılan işçiler için denklik mekanizması ile belge alınabileceği yönünde duyurular yayınladıkları görülmektedir. Denklik yoluyla belgelendirme yapılması, önemli bir imkan olarak değerlendirilerek birlikte mesleki eğitim modülleri ile ağır ve tehlikeli işler arasındaki uyumsuzluk nedeniyle uygulamada kullanılması güç bir yöntem olarak değerlendirilmektedir. Ancak uygulamanın ayrıntılarının netleştirilmesi halinde mesleki eğitim zorunluluğunun yerine getirilmesi anlamında fayda sağlaması mümkün bulunmaktadır.

IV. SONUÇ VE ÖNERİLER

5763 sayılı Kanun ile mevzuatımıza giren ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılacak işçilerin mesleki eğitim zorunluluğu, ilgili hükmün Resmi Gazete'de yayımlandığı 26 Mayıs 2008 tarihinden bu yana sürekli tartışılan ve endüstriyel ilişkiler gündemini meşgul eden bir konu olarak varlığını korumaktadır. Zorunluluk, uygulamada birçok belirsizliğe sebep olmuştur bulunmaktadır.

Hükmün böylesine olumsuz sonuçlar doğurmasındaki temel nedenin, hazırlık aşamasında yeterince üzerinde düşünülmemesi ve mevcut yapıyla ne kadar uyumlu olacağının tartışılması olduğu vurgulanmalıdır. Nitekim uygulama esaslarını belirlemek üzere çıkarılan Tebliğ'in, ilgili maddenin Resmi Gazete'de yayımlanmasından bir yıl sonra ve yürürlüğe girmesinden de yaklaşık altı ay sonra çıkarılması, uygulama başlangıca kadar maddenin ne gibi sonuçlar do-

ğuracağına idare tarafından da öngörülmediğini ortaya koymaktadır.

Mesleki eğitim zorunluluğu ile ilgili temel çözüm önerimiz, uygulamada karşılaşılan belirsizlikler dikkate alınarak uygulamanın ertelenmesine veya zorunluluğun kaldırılmasına yönelik bir kanun değişikliğinin yapılmasıdır. Doktrinde de paralel şekilde, uygulamanın ertelenmesine ihtiyaç olduğu yönünde görüşler dile getirilmiş bulunmaktadır³².

Burada özellikle ilgili maddenin öncelikle İş Kanunu'ndan çıkarılarak 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'na dahil edilmesi veya konuyla ilgili olarak İş Kanunu'nda 3308 sayılı Kanun'a atf yapılması suretiyle düzenlemenin netleştirilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir. Aksi takdirde, herhangi bir yasal dayanak olmaksızın çıkarılan Tebliğ ve çıkarılan değişiklik Tebliği'nin geçerliliği hakkında soru işaretleri gündeme gelecektir.

Ayrıca mesleki eğitim zorunluluğunun hangi gerekçeyle getirildiği dikkate alınarak, iş kazaları ile meslek hastalıklarının önlenmesi amacıyla, mesleki eğitim müfredatı iş sağlığı ve güvenliği açısından genel bir gözden geçirmeye tabi tutulmalıdır. Mesleki eğitimde iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin konular işlenirken güncel teknolojiler dikkate alınmalı, eğitimcilerin düzeyi geliştirilmeli, çağdaş eğitim materyalleri ve metodlar kullanılmalıdır. Tüm bu gözden geçirme ve güncelleme faaliyetlerinin uzun vadede gerçekleşeceği dikkate alındığında yukarıda yer alan erteleme önerisinin, bir yıl veya daha uzun süreli olmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

Mesleki eğitim zorunluluğu ile ilgili son bir buçuk yıllık süreçte yaşanan tartışmalar da gösterdiği üzere, uygulamadan ve çalışma hayatının gerçeklerinden bağımsız şekilde yürürlüğe konulan hukuki düzenlemeler, beklenen faydayı doğurmak yerine yeni sorunların yaşanmasına neden olmaktadır. Önümüzdeki dönemde bu yaşananlardan ders alınarak, hukuki düzenlemelerin ekonomik ve sosyal alanda ne gibi sonuçlara yol açacağı dikkatle değerlendirilmeli ve konuyla ilgili tüm kurum ve kuruluşların görüşleri alınmalıdır. Aksi takdirde çalışma hayatının gerçek problemleri yerine yeni ve suni

sorunların çözümü ile uzun bir süre daha vakit kaybetmemiz söz konusu olacaktır.

DİPNOTLAR

- 1 OSH in The School Curriculum: Requirements and Activities in the EU Member States, European Agency for Safety and Health at Work, sh. 17, Bilbao, 2007, Mainstreaming Occupational Safety And Health into Education, European Agency for Safety and Health at Work, sh. 49, Bilbao, 2004.
- 2 Gary Gibson, Vocational Training And Apprenticeships, Encyclopaedia of Occupational Health and Safety, Fourth Edition, Vol. 3, 1995, Geneva.
- 3 Engin, Aykut, "Ağır ve Tehlikeli İşler Tebliği Bilinmezliğini Hâlâ Koruyor", MESS İşveren Gazetesi, Kasım 2009.
- 4 Ağır ve Tehlikeli İşler Yönetmeliği ekindeki listede yer alan 153 iş, son Yönetmelik değişikliği ile 111'e indirilmiştir. Ağır ve Tehlikeli İşler Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, 7 Mart 2010 tarih ve 27514 sayılı Resmi Gazete.
- 5 "İstihdam Paketi ve Sosyal Güvenlikteki Yeni Düzenlemeler İşletmelere Ne Getiriyor" Semineri, 16 Temmuz 2008, TİSK Yayını, sh. 71, Ankara, 2008 (İstihdam Paketi).
- 6 19 Haziran 1986 tarih ve 19139 sayılı Resmi Gazete.
- 7 Alpagut, Gülsevil, "Alt İşveren, İş Sağlığı ve Güvenliği ile İdari Para Cezalarına İlişkin Düzenlemeler", İstihdam Paketi, sh. 50.
- 8 Ekmekçi, Ömer, "Ağır ve Tehlikeli İşlerde Çalıştırılacak İşçilerin Mesleki Eğitimlerine Dair Tebliğ Üzerine", MESS Mercek, Yıl: 14, S. 55, sh. 25, Temmuz 2009.
- 9 Alpagut, Gülsevil, "Alt İşveren, İş Sağlığı ve Güvenliği ile İdari Para Cezalarına İlişkin Düzenlemeler", İstihdam Paketi, sh. 73, Kış. Ekmekçi, Ömer, "Ağır ve Tehlikeli İşlerde Çalıştırılacak İşçilerin Mesleki Eğitimlerine Dair Tebliğ", MESS Mercek, Yıl: 14, S. 55, sh. 25, Temmuz 2009.
- 10 24 Haziran 1973 tarih ve 14574 sayılı Resmi Gazete.
- 11 2007/17 sayılı Eğitim ve Öğretimde Koordinasyon konulu Başbakanlık Genelgesi 4 Temmuz 2007 tarih ve 26572 sayılı Resmi Gazete.
- 12 Ekmekçi, Ömer, "Ağır ve Tehlikeli İşlerde Çalıştırılacak İşçilerin Mesleki Eğitimlerine Dair Tebliğ Üzerine", MESS Mercek, Yıl: 14, S. 55, sh. 27, Temmuz 2009.
- 13 Ağır ve Tehlikeli İşlerde Çalıştırılacak İşçilerin Mesleki Eğitimlerine Dair Tebliğ, 31 Mayıs 2009 tarih ve 27244 sayılı Resmi Gazete.
- 14 Anayasa Mahkemesi'nin E. 2006/95, K. 2009/144, 15.10.2009 tarihli kararı, E.1988/7, K.1988/27, 27.09.1988 tarihli kararı.
- 15 Özbudun, Ergun, Türk Anayasa Hukuku, sh. 121 – 123, Ankara 2005.
- 16 Ekmekçi, Ömer, "Ağır ve Tehlikeli İşlerde Çalıştırılacak İşçilerin Mesleki Eğitimlerine Dair Tebliğ Üzerine", MESS Mercek, Yıl: 14, S. 55, sh. 27, Temmuz 2009.
- 17 16 Haziran 2004 tarih ve 25494 sayılı Resmi Gazete.
- 18 Eğitim masrafının kim tarafından karşılanacağını belirlenmemesi nedeniyle, bu konuda işçi ve işverenlerin karşı karşıya kalmalarının kaçınılmaz olduğu vurgulanmaktadır. Ekmekçi, Ömer, "Ağır ve Tehlikeli İşlerde Çalıştırılacak İşçilerin Mesleki Eğitimlerine Dair Tebliğ Üzerine", MESS Mercek, Yıl: 14, S. 55, sh. 27, Temmuz 2009.
- 19 Ekmekçi, Ömer, "Ağır ve Tehlikeli İşlerde Çalıştırılacak İşçilerin Mesleki Eğitimlerine Dair Tebliğ Üzerine", MESS Mercek, Yıl: 14, S. 55, sh. 27, Temmuz 2009.
- 20 Ekmekçi, Ömer, "Ağır ve Tehlikeli İşlerde Çalıştırılacak İşçilerin Mesleki Eğitimlerine Dair Tebliğ Üzerine", MESS Mercek, Yıl: 14, S. 55, sh. 30, Temmuz 2009, Engin, Aykut, "Ağır ve Tehlikeli İşler Tebliği Bilinmezliğini Hâlâ Koruyor", MESS İşveren Gazetesi, Kasım 2009.
- 21 Kenar, Necdet, "Ağır ve Tehlikeli İşlerde Çalıştırılacak İşçilerin Mesleki Eğitimleri", MESS Mercek, Yıl: 15, S. 57, sh. 151 – 152, Ocak 2010.
- 22 Patlayıcı Madde Ateşleyici Yeterlilik Belgesi Verilmesi Esas ve Usullerinin Belirlenmesi Hakkında Yönetmelik, 11 Temmuz 2002 tarih ve 24812 sayılı Resmi Gazete.
- 23 Ekmekçi, Ömer, "Ağır ve Tehlikeli İşlerde Çalıştırılacak İşçilerin Mesleki Eğitimlerine Dair Tebliğ Üzerine", MESS Mercek, Yıl: 14, S. 55, sh. 29, Temmuz 2009.
- 24 "Ağır ve Tehlikeli İşlerde Çalışanlar İçin Eğitim ve Belgelendirme Bilmecesi", MESS İşveren Gazetesi, Ağustos 2009.
- 25 Ağır ve Tehlikeli İşlerde Çalıştırılacak İşçilerin Mesleki Eğitimlerine Dair Tebliğde Değişiklik Yapılması Hakkında Tebliğ, 9 Mart 2010 tarih ve 27516 sayılı Resmi Gazete.
- 26 30 Aralık 2008 tarihli ve 27096 sayılı Resmi Gazete.
- 27 Ekmekçi, Ömer, "Ağır ve Tehlikeli İşlerde Çalıştırılacak İşçilerin Mesleki Eğitimlerine Dair Tebliğ Üzerine", MESS Mercek, Yıl: 14, S. 55, sh. 29, Temmuz 2009.
- 28 Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü ile işletmeler veya işletmeleri temsil eden kurum ve kuruluşlar arasında bugüne kadar 173 protokol imzalanmış bulunmaktadır. http://etogm.meb.gov.tr/index.asp?sayfa_id=500&konu=protokol_tam_liste , Erişim Tarihi: 7 Mart 2010.
- 29 ÇEİS ile Milli Eğitim Bakanlığı Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü arasında iş ve hizmet alanlarında istihdam için gerekli niteliklere sahip olmayan ve halen ÇEİS üyesi çimento fabrikalarında ağır ve tehlikeli işlerde çalışanlardan bu işlerde çalışabilmeleri için gerekli belgesi olmayanlara bu belgenin verilmesini temin edecek eğitimin verilmesi konulu protokol 25.08.2009 – 25.08. 2010 tarihleri arasında geçerli olmak üzere imzalanmıştır. http://etogm.meb.gov.tr/index.asp?sayfa_id=500&konu=protokol_detay&id=184, Erişim Tarihi: 7 Mart 2010.
- 30 Protokole ilişkin ayrıntılı bilgi için bknz. Kenar, Necdet, "Ağır ve Tehlikeli İşlerde Çalıştırılacak İşçilerin Mesleki Eğitimleri", MESS Mercek, Yıl: 15, S.57, sh.153 – 156, Ocak 2010. "TİSK ve MEB Arasında Mesleki Eğitimde İşbirliği Protokolü imzalandı", İşveren Dergisi, C. 48, S. 4 , sh. 65 – 67, Ocak 2010, TİSK Yayını, "Mesleki Eğitimde Dev İşbirliği", MESS İşveren Gazetesi, Şubat 2010.
- 31 3 Temmuz 2002 tarih ve 24804 sayılı Resmi Gazete.
- 32 Alpagut, Gülsevil, "Alt İşveren, İş Sağlığı ve Güvenliği ile İdari Para Cezalarına İlişkin Düzenlemeler", sh. 73 (İstihdam Paketi). Ekmekçi, Ömer, "Ağır ve Tehlikeli İşlerde Çalıştırılacak İşçilerin Mesleki Eğitimlerine Dair Tebliğ", MESS Mercek, Yıl: 14, S. 55, sh. 27, Temmuz 2009.